

Ochrona pracy – pojęcia i zasady

Tomasz A. Winiarczyk

Ochrona pracy – pojęcia i zasady

- pojęcie pracy
- pracodawca i pracownik
- obowiązki pracownika i pracodawcy
- ochrona pracy

praca

Czynności fizyczne lub umysłowe wykonywane:

- dobrowolnie
- odpłatnie
- w sposób podporządkowany
- osobiście

w miejscu i czasie wskazanym przez pracodawcę
narzędziami i materiałami pracodawcy.

pracodawca

jednostka organizacyjna, choćby nie posiadała osobowości prawnej, a także osoba fizyczna, jeżeli zatrudnia pracowników

pracownik

przedmiot ochrony pracy

wg prawa pracy: **osoba zatrudniona na podstawie:**

1) umów:

- umowy o pracę,
- spółdzielczej umowy o pracę.

2) jednostronnych aktów administracyjnych podlegających przyjęciu:

- powołania,
- wyboru,
- mianowania.

obowiązki pracodawcy

- 1) zaznajamiać pracowników podejmujących pracę z zakresem ich obowiązków, sposobem wykonywania pracy na wyznaczonych stanowiskach oraz ich podstawowymi uprawnieniami;
- 2) organizować pracę w sposób zapewniający pełne wykorzystanie czasu pracy, w tym osiągnięcie przez pracowników, przy wykorzystaniu ich uzdolnień i kwalifikacji, wysokiej wydajności i należytej jakości pracy;
- 3) organizować pracę w sposób zapewniający zmniejszenie uciążliwości pracy, zwłaszcza pracy monotonnej i pracy w ustalonym z góry tempie;
- 4) przeciwdziałać dyskryminacji w zatrudnieniu, w szczególności ze względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, wyznanie, orientację seksualną, a także ze względu na zatrudnienie na czas określony lub nieokreślony albo w pełnym lub w niepełnym wymiarze czasu pracy;
- 5) zapewniać bezpieczne i higieniczne warunki pracy oraz prowadzić systematyczne szkolenie pracowników w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy;
- 6) terminowo i prawidłowo wypłacać wynagrodzenie;
- 7) ułatwiać pracownikom podnoszenie kwalifikacji zawodowych;
- 8) stwarzać pracownikom podejmującym zatrudnienie po ukończeniu szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe lub szkoły wyższej warunki sprzyjające przystosowaniu się do należytego wykonywania pracy;
- 9) zaspokajać w miarę posiadanych środków socjalne potrzeby pracowników;
- 10) stosować obiektywne i sprawiedliwe kryteria oceny pracowników oraz wyników ich pracy;
- 11) prowadzić i przechowywać w postaci papierowej lub elektronicznej dokumentację w sprawach związanych ze stosunkiem pracy oraz akta osobowe pracowników (dokumentacja pracownicza);
- 12) przechowywać dokumentację pracowniczą w sposób gwarantujący zachowanie jej poufności, integralności, kompletności oraz dostępności, w warunkach niegroźących uszkodzeniem lub zniszczeniem przez okres zatrudnienia, a także przez okres 10 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym stosunek pracy uległ rozwiązaniu lub wygaśnięciu, chyba że odrębne przepisy przewidują dłuższy okres przechowywania dokumentacji pracowniczej;
- 13) wpyływać na kształtowanie w zakładzie pracy zasad współzycia społecznego.

obowiązki pracownika

- Pracownik** jest obowiązany wykonywać pracę sumiennie i starannie oraz stosować się do poleceń przełożonych, które dotyczą pracy, jeżeli nie są one sprzeczne z przepisami prawa lub umową o pracę.
- Pracownik jest obowiązany w szczególności:
 - 1) przestrzegać czasu pracy ustalonego w zakładzie pracy,
 - 2) przestrzegać regulaminu pracy i ustalonego w zakładzie pracy porządku,
 - 3) przestrzegać przepisów oraz zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, a także przepisów przeciwpożarowych,
 - 4) dbać o dobro zakładu pracy, chronić jego mienie oraz zachować w tajemnicy informacje, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę,
 - 5) przestrzegać tajemnicy określonej w odrębnych przepisach,
 - 6) przestrzegać w zakładzie pracy zasad współżycia społecznego.

ochrona pracy

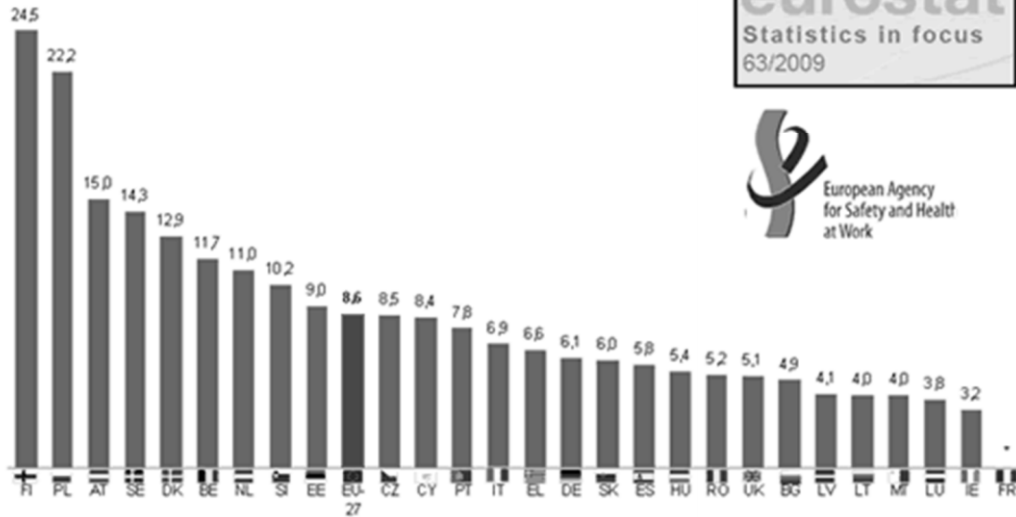
- system środków prawnych, ekonomicznych, organizacyjnych i technicznych służących zapewnieniu pracownikom bezpieczeństwa i ochrony zdrowia w procesie pracy

– Źródło: *W. Szubert: Ochrona pracy. Studium społeczno-prawne. Warszawa 1966.*

8,6% of workers in the EU-27 experienced a work-related health problem

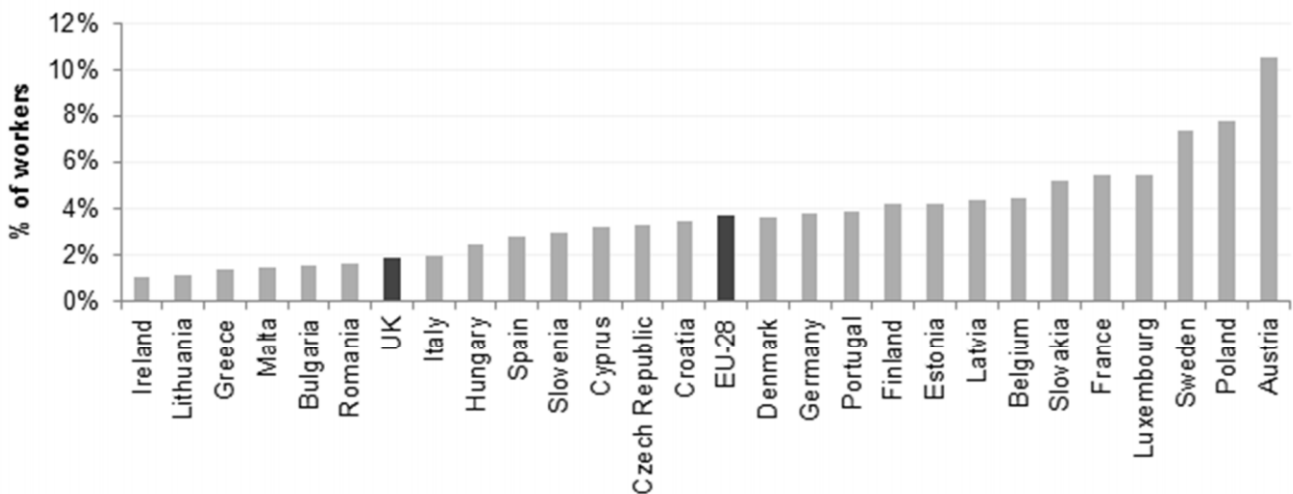
<http://osha.europa.eu>

eurostat
Statistics in focus
63/2009

9

Percentage of workers with one or more work-related health problem resulting in sick leave

(EU LFS, 2013, <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>)¹

10

Prawna ochrona pracy

- ogół norm prawnych służących zapewnieniu pracownikowi w procesie pracy ochrony praw pracowniczych oraz zapewnienie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia

Instytucjonalna ochrona pracy

- składa się na nią ogół organów władzy i administracji oraz innych podmiotów, których działalność nakierowana jest na ochronę pracy*

pojęcia dotyczące bezpieczeństwa

- BEZPIECZEŃSTWO** – brak nieakceptowanego ryzyka szkód
- OCHRONA ZDROWIA PRACOWNIKA** – gwarancje zawarte w normach prawnych ustalających takie warunki pracy, aby zgodnie z definicją WHO zapewnić pracownikowi stan dobrego samopoczucia fizycznego, psychicznego oraz socjalnego
- BEZPIECZEŃSTWO I HIGIENA PRACY** – ogół norm prawnych oraz środków badawczych, organizacyjnych i technicznych mających na celu stworzenie pracownikowi takich warunków pracy, aby mógł on wykonywać pracę w sposób produktywny, bez narażania go na nieuzasadnione ryzyko wypadku lub choroby zawodowej oraz nadmierne obciążenie fizyczne i psychiczne

kultura bezpieczeństwa

- coraz częściej wysoki poziom dbałości organizacji o bhp nazywany jest kulturą bezpieczeństwa

bhp a normalizacja

- coraz częściej bhp w organizacjach staje się przedmiotem zarządzania podobnie jak zarządzanie jakością według ISO 9001 czy zarządzania środowiskowego według ISO 14001
- dla potrzeb krajowych PKN wydał normę PN-N-18001:2004 Systemy Zarządzania Bezpieczeństwem i Higieną Pracy.

PRZEGLĄD POJĘĆ SZCZEGÓŁOWYCH

- POMIESZCZENIE PRACY** - pomieszczenie przeznaczone na pobyt pracowników, w którym wykonywana jest praca.
- nie uważa się za przeznaczone na pobyt pracowników pomieszczeń, w których:
 - a) łączny czas przebywania tych samych pracowników w ciągu jednej zmiany roboczej jest krótszy niż 2 godziny, a wykonywane czynności mają charakter dorywczy bądź praca polega na krótkotrwałym przebywaniu związanym z dozorem albo konserwacją urządzeń lub utrzymaniem czystości i porządku
 - b) mają miejsce procesy technologiczne niepozwalające na zapewnienie odpowiednich warunków przebywania pracowników w celu ich obsługi, bez zastosowania środków ochrony indywidualnej i zachowania specjalnego reżimu organizacji pracy
 - c) jest prowadzona hodowla roślin lub zwierząt, niezależnie od czasu przebywania w nich pracowników zajmujących się obsługą

PRZEGLĄD POJĘĆ SZCZEGÓŁOWYCH

- POMIESZCZENIE STAŁEJ PRACY** - pomieszczenie pracy, w którym łączny czas przebywania tego samego pracownika w ciągu jednej doby przekracza 4 godziny
- POMIESZCZENIU CZASOWEJ PRACY** - pomieszczenie pracy, w którym łączny czas przebywania tego samego pracownika w ciągu jednej doby trwa od 2 do 4 godzin

PRZEGLĄD POJĘĆ SZCZEGÓŁOWYCH

- POMIESZCZENIA HIGIENICZNO-SANITARNYCH** - rozumie się przez to szatnie, umywalnie, pomieszczenia z natryskami, ustępy, jadalnie z wyjątkiem stołówek, pomieszczenia do wypoczynku, pomieszczenia do ogrzewania się pracowników oraz pomieszczenia do prania, odkażania, suszenia i odpylania odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej

PRZEGLĄD POJĘĆ SZCZEGÓŁOWYCH

- RYZIKO ZAWODOWYM** - prawdopodobieństwo wystąpienia niepożądanych zdarzeń związanych z wykonywaną pracą, powodujących straty, w szczególności wystąpienia u pracowników niekorzystnych skutków zdrowotnych w wyniku zagrożeń zawodowych występujących w środowisku pracy lub sposobu wykonywania pracy
- ZAGROŻENIE** - stan środowiska pracy mogący spowodować wypadek lub chorobę

PRZEGLĄD POJĘĆ SZCZEGÓŁOWYCH

- TEREN ZAKŁADU PRACY** - przestrzeń wraz z obiektami budowlanymi, będącą w dyspozycji pracodawcy, w której pracodawca organizuje miejsca pracy;
- MIEJSCE PRACY** - miejsce wyznaczone przez pracodawcę, do którego pracownik ma dostęp w związku z wykonywaniem pracy;
- STANOWISKO PRACY** - przestrzeń pracy, wraz z wyposażeniem w środki i przedmioty pracy, w której pracownik lub zespół pracowników wykonuje pracę;

PRZEGLĄD POJĘĆ SZCZEGÓŁOWYCH

- ŚRODOWISKO PRACY** - warunki środowiska materialnego (określonego czynnikami fizycznymi, chemicznymi i biologicznymi), w którym odbywa się proces pracy

PRZEGLĄD POJĘĆ SZCZEGÓŁOWYCH

- ❑ **ŚRODKI OCHRONY INDYWIDUALNEJ** - wszelkie środki noszone lub trzymane przez pracownika w celu jego ochrony przed jednym lub większą liczbą zagrożeń związanych z występowaniem niebezpiecznych lub szkodliwych czynników w środowisku pracy, w tym również wszelkie akcesoria i dodatki przeznaczone do tego celu
 - do środków ochrony indywidualnej nie zalicza się:
 - zwykłej odzieży roboczej i mundurów, które nie są specjalnie przeznaczone do zapewnienia bezpieczeństwa i ochrony zdrowia pracownika,
 - środków ochrony indywidualnej używanych przez wojsko, Policję i inne służby utrzymania porządku publicznego,
 - wyposażenia stosowanego przez służby pierwszej pomocy i ratownicze,
 - środków ochrony indywidualnej stosowanych na podstawie przepisów Prawa o ruchu drogowym,
 - wyposażenia sportowego,
 - środków służących do samoobrony lub do odstraszenia,
 - przenośnych urządzeń do wykrywania oraz sygnalizowania zagrożeń i naruszania porządku publicznego;
- ❑ **ŚRODKI OCHRONY ZBIOROWEJ** - środki przeznaczone do jednoczesnej ochrony grupy ludzi, w tym i pojedynczych osób, przed niebezpiecznymi i szkodliwymi czynnikami występującymi pojedynczo lub łącznie w środowisku pracy, będące rozwiązaniami technicznymi stosowanymi w pomieszczeniach pracy, maszynach i innych urządzeniach

PRZEGLĄD POJĘĆ SZCZEGÓŁOWYCH

- ❑ **URZĄDZENIA OCHRONNE** - osłony lub takie urządzenia, które spełniają jedną lub więcej z niżej wymienionych funkcji:
 - zapobiegają dostępowi do stref niebezpiecznych,
 - powstrzymują ruchy elementów niebezpiecznych, zanim pracownik znajdzie się w strefie niebezpiecznej,
 - nie pozwalają na włączenie ruchu elementów niebezpiecznych, jeśli pracownik znajduje się w strefie niebezpiecznej,
 - zapobiegają naruszeniu normalnych warunków pracy maszyn i innych urządzeń technicznych,
 - nie pozwalają na uaktywnienie innych czynników niebezpiecznych lub szkodliwych
- ❑ **OSŁONA** - element lub zestaw elementów konstrukcyjnych służący do ochrony człowieka przed niebezpiecznymi lub uciążliwymi wpływami pracujących części, mechanizmów i układów roboczych maszyny lub innego urządzenia technicznego